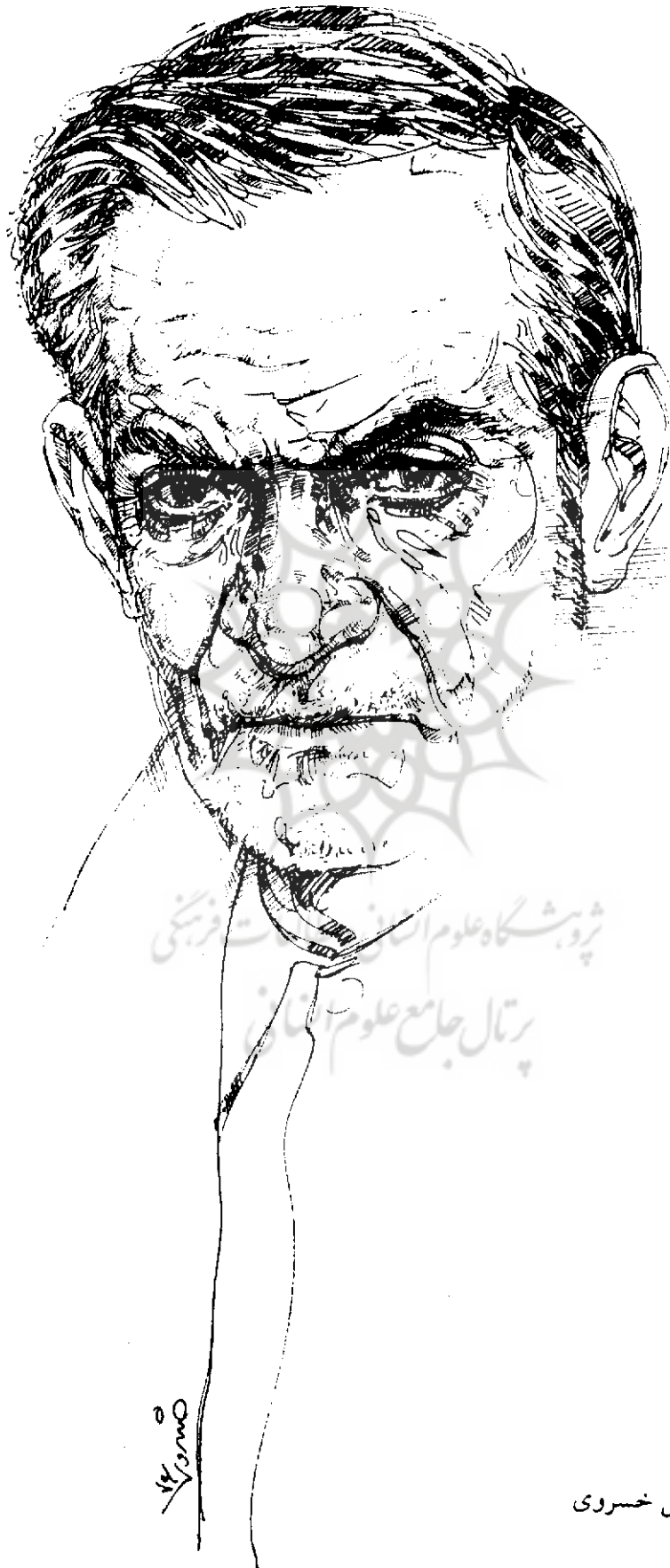

یادنامه

سید محمد حسین شهریار

- سالشمار زندگی شهریار / جمشید علیزاده
- خاطره‌ای از شهریار / مهدی اخوان ثالث
- یادی از دیدار نیما و شهریار / دکتر عباسعلی رضایی

یادنامه سید محمد حسین شهریار

● طراحی از: علی خسروی

- شهریور ۱۲۸۵ - تولد، تبریز، بازارچه میرزا نصرالله (چای قیراغی).^۲
- ۱۲۸۸ - مهاجرت خانواده به قریه «خشگناب» به علت انقلابات تبریز.
- ۱۲۹۰ - آغاز تحصیلات ابتدائی در مکتب قریه (گلستان و نصاب) پیش «آقا ملا محمدباقر» و «ملا ابراهیم»، آشنائی با قرآن و دیوان حافظ.
- ۱۲۹۱ - بازگشت خانواده به تبریز.
- حدود ۱۲۹۲ - آغاز آشنائی و دوستی با «حبیب ساهر».
- ۱۲۹۲ - آغاز تحصیلات عربی در مدرسه «طالبیه» تبریز (از جامع المقدمات تا مقامات حریری و حمیدی)، تحصیل زبان و ادبیات فرانسه در منزل به وسیله معلم خصوصی.
- ۱۲۹۲ - آشنائی با اشعار «میرزا علی اکبر صابر» و سرودن اولین شعر که به زبان ترکی بوده (در دست نیست).
- ۱۲۹۴ - سرودن دومین شعر (اولین شعر فارسی):
- من گسنگار شدم وای به من   مردم آزار شدم وای به من

۲. به تصریح مکرر شهریار تولد او در ۱۲۸۵ شمسی بوده ولی شناسنامه‌اش را با تاریخ تولد ۱۲۸۳ گرفته‌اند.

یاد دارم پدرم شیشه می دید شکست من چرا سبحة اجدادی خود داده ز دست
پی ز نار شدم وای به من مردم آزار شدم وای به من
۱۲۹۵ - سرودن سومین شعر به تأثیر اشعار «شاتوبریان» در وصف تبریز و منظره یک شب
مهتابی در گردشی به همراه پدر و عده‌ای از دوستان پدر در کوه «عون بن علی» (عینالی) تبریز (در
دست نیست).

۱۲۹۷ - سرودن چهارمین شعر به اقتضای شعر یکی از اجداد خود («خور» به «مه» یار شود
گر تو به «مهیاری» آئی / آفتابا چه شود گر تو به مه یار آئی) که از «خشگناب» به «مهیاری» اصنهبان
مهاجرت کرده بود:

کار گل زار شود گر تو به گلزار آئی نرخ یوسف شکند گر تو به بازار آئی
۱۲۹۸ - سرودن پنجمین شعر در کنار رودخانه «صافی» مراغه (صوفی چایی)، در گردشی به
همراه پدر:

صوفی بیا که بر لب «صافی» مکانم است وین صبح جاودانه صفابخش جانم است
۱۲۹۹ - چاپ چند غزل با تخلص «بهجت» در مجله «ادب» مدرسه «متوسطه» تبریز.
۱۲۹۹ - اتمام «سیکل اول متوسطه» در مدارس «متحده» و «متوسطه» تبریز، قصد مسافرت
به اروپا و انصراف از آن.

اسفند ۱۲۹۹ - مهاجرت به تهران جهت ادامه تحصیل.
۲۹ اسفند ۱۲۹۹ - ورود به تهران، اقامت در منزل «اکرم السلطنه» (خواهر «محمدعلی شاه
قاجار»).

۱۳۰۰ - آغاز آشنائی و دوستی با «ابوالحسن صبا» و «سیدعبدالکریم امیری فیروزکوهی».
۱۳۰۰ - ورود به «دارالفنون» جهت تکمیل تحصیلات متوسطه.
۱۳۰۰ - تغییر تخلص از «بهجت» به «شهریار» با تفأل از دیوان حافظ.
۱۳۰۲ - آغاز شیفتگی و عاشقی.
۱۳۰۲ - اتمام «سیکل دوم متوسطه» در «دارالفنون» با معدل «۱۳/۱».
۱۳۰۳ - ورود به «مدرسه عالی طب» به اصرار پدر.
۱۳۰۶ - آشنائی با «قمرالملوک وزیری» در یک مهمانی بزرگ توسط «سید ابوالقاسم شهیار»
(دوستش) و سرودن غزل «از کوری چشم فلک امشب قمر اینجاست...» در همان مجلس.
۷ - ۱۳۰۶ - طی دوره «انترنی» در بیمارستان «سپه».
۱۳۰۷ - شرکت در مجالس «احضار ارواح» که توسط «دکتر خلیل خان ثقفی» تشکیل می‌شد
(تا سال ۱۳۰۹ به طول می‌انجامد).

۱۳۰۸ - چاپ مثنوی «روح پروانه» (جیبی).

اواخر ۱۳۰۸ - فوت «سیدابوالقاسم شهیار» صمیمی ترین دوستش.

۱۳۰۸ - جدایی از معشوق در تعاقب خوابی که دیده بود، بحران شدید روحی، رها کردن

تحصیل طب در آخرین ترم تحصیلی.

۱۳۱۰ - چاپ «دیوان شهریار» (جیبی، ۱۹۶ ص) با مقدمه «ملک الشعراء بهار» «سعید

نفیسی» و «پژمان بختیاری».

۱۳۱۰ - اشتغال در اداره «ثبت اسناد و املاک».

اردیبهشت ۱۳۱۱ - انتقال به «نیشابور» با رتبه «یک اداری» به سمت «مأمور» با حقوق «۳۲۰

ریال» در ماه.

خرداد ۱۳۱۱ - ملاقات با «کمال الملک» در «حسین آباد» نیشابور و اقامت ده روزه در منزل

وی.

۱۳۱۲ - انتقال از نیشابور به مشهد، آشنائی و دوستی با «میرزا رضا خان عقیلی»، «محمود

فرخ»، «گلشن آزادی» و... شرکت در انجمنهای ادبی خراسان از جمله «مکتب شاهپور».

۲۳ رمضان ۱۳۱۳ - فوت پدر (سید اسماعیل موسوی مشهور به «حاج میر آقا خشگنابی»)،

مدفون در قم.

۱۳۱۳ - شرکت در جشن هزاره فردوسی در «طوس».

۱۳۱۴ - بازگشت به تهران، اقامت در خیابان «ژاله»، تجدید چاپ «دیوان شهریار» (جیبی)،

۱۷۸ ص، در این چاپ بخشی از مقدمه «ملک الشعراء بهار» و تمام مقدمه‌های «سعید نفیسی» و

«پژمان بختیاری» حذف شده است!؟).

فروردین ۱۳۱۵ - استخدام در «بانک کشاورزی و پیشه و هنر» به کمک «حاج اسماعیل امیر

خیزی».

اول خرداد ۱۳۱۵ - آغاز کار در «بانک کشاورزی» با سمت «متصدی حسابداری».

۱۳۱۶ - سفری کوتاه به تبریز جهت دیدار خانواده.

حدود ۱۳۱۷ - سفر به «بار فروش» مازندران با «امیری فیروزکوهی» جهت دیدار «نیما

یوشیج» (در این سفر «نیما» او را نمی پذیرد).

۱۳۱۸ - اوج بحرانهای روحی.

۱۳۱۹ - ورود به جرگه فقر و درویشی و شرکت مجدد در مجالس احضار ارواح.

حدود ۱۳۲۱ - دیدار با «نیما یوشیج» در تهران (اولین دیدار).

۱۳۲۱ - چاپ مثنوی «صدای خدا» با مقدمه «حسن ارسنجانی».

تیر ۱۳۲۳ - آشنائی با «حبیب سماعی».

تیر ۱۳۲۴ - شرکت در اولین کنگره نویسندگان ایران به ریاست «ملک الشعراى بهار».

۱۳۲۵ - چاپ منظومه «قهرمانان استالینگراد» با مقدمه «علی شاهنده»

حدود ۱۳۲۵ - سفر مادرش (کوکب خانم) از تبریز به تهران جهت پرستاری او.

۷ - ۱۳۲۶ - آغاز آشنائی و دوستی با «هوشنگ ابتهاج» (ه. ا. سایه).

۱۳۲۸ - چاپ جلد اول دیوان با عنوان «شهریار ۱. غزلیات، رباعیات، قطعات» با مقدمه

«علی زهری» (این کتاب در سال ۱۳۳۳ منتشر می‌شود).

۱۳۲۸ - معافیت از خدمت دولت (بانک کشاورزی) به تصویب نخست‌وزیر وقت.

۳۰ - ۱۳۲۹ - سرودن منظومه «حیدر بابایه سلام» به تأثیر حضور مادر و تجدید خاطرات

کودکی.

۳۱ تیر ۱۳۳۱ - فوت مادر (کوکب خانم) در بیمارستان «هزار تختخوابی» تهران، مدفون در

قم.

۱۳۳۲ - بازگشت به تبریز.

۲۵ مرداد ۱۳۳۲ - ازدواج با یکی از خویشاوندان (عزیزه عبدالخالقی، آموزگار دبستان)،

خرید خانه در خیابان «پهلوی» اوقت [نزدیک «ارک» (چوخولار کوچه سی) با استفاده از وام بانک کشاورزی.

۱۳۳۲ - چاپ «حیدر بابایه سلام» در تبریز.

۱۳۳۳ - چاپ «منتخب آثار شهریار» توسط نشریه مهرگان.

۱۳۳۳ - تولد اولین فرزند «شهرزاد».

۱۳۳۴ - آغاز کتابت قرآن و انزوای تدریجی.

شهریور ۱۳۳۴ - دیدار با «ابوالحسن صبا» و «عبدالله دوامی» در تبریز.

۱۳۳۵ - چاپ جلد دوم دیوان با عنوان «شهریار ۲. مثنوی‌ها، قصیده‌ها و اشعار متفرقه» در

تهران.

۱۳۳۵ - تولد دومین فرزند «ابوالحسن». (بعد از ۱۵ روز فوت می‌کند).

بهمن ۱۳۳۵ - اشتغال مجدد در «بانک کشاورزی و پیشه و هنر» به علت تنگی معیشت.

۱۳۳۵ - چاپ جلد سوم دیوان با عنوان «شهریار ۳. مکتب شهریار» در تهران.

آبان ۱۳۳۶ - سرودن مثنوی «مولانا در خانقاه شمس» به مناسبت «روز مولانا».

۱۳۳۶ - تولد سومین فرزند «مریم».

۱۳۳۶ - چاپ جلد چهارم دیوان با عنوان «شهریار ۴. افسانه شب و سایر آثار» در تهران.

- تیر ۱۳۳۷ - دیدار با «نیما یوشیج» در تبریز (آخرین دیدار).
- اسفند ۱۳۳۷ - نامگذاری روز «۱۶ اسفند» به نام «روز شهریار» در تاریخ آذربایجان از طرف وزارت فرهنگ وقت و تجلیل از او با حضور عده‌ای از شاعران و نویسندگان از جمله «حسین پژمان بختیاری».
- ۱۳۳۸ - تولد چهارمین فرزند «هادی».
- ۱۳۳۸ - دیدار با «ه. ا. سایه» در تبریز.
- ۱۳۴۰ - ترجمه گزیده‌ای از اشعار او به زبان انگلیسی.
- ۱۳۴۲ - انتشار کتاب «منوگرافیا منحمدحسین شهریار» تألیف «پروفسور غلامحسین بیگدلی» در باکو.
- ۱۳۴۳ - سفر به «خشگناب» و سرودن جلد دوم «حیدر بابایه سلام» (حیدر بابا گل‌دیم سنی یوخلیام...).
- ۱۳۴۳ - انتشار کتاب «شهریار و حیدر بابایه سلام» تألیف «پروفسور احمد آتش» در ترکیه.
- ۱۰ خرداد ۱۳۴۴ - بازنشستگی از «بانک کشاورزی و پیشه و هنر».
- ۱۳۴۴ - دیدار با «ه. ا. سایه» و «نادر نادرپور» در تبریز.
- ۱۳۴۵ - دعوت به شوروی برای شرکت در جشن «دویست و پنجاهمین سالگرد تولد ملا پناه واقف» (دعوتنامه را چهار ماه پس از جشن به او می‌دهند).
- ۱۳۴۵ - سرودن شعر «سهندیه» در جواب بولود قره چورلو «سهند» شاعر آذربایجانی.
- ۱۳۴۶ - چاپ دوم «حیدر بابا» با مقدمه استاد «دکتر منوچهر مرتضوی» در تبریز.
- تابستان ۱۳۴۶ - دیدار با «سیدابوالقاسم انجوی شیرازی» در تبریز.
- ۱۳۴۶ - اصرار به قبول «ریاست کتابخانه پهلوی» و «مهاجرت به تهران» از طرف رژیم و امتناع او.
- تیر ۱۳۴۶ - چاپ دیوان با عنوان «کلیات دیوان شهریار مجموعه پنج جلدی» در تبریز.
- تابستان ۱۳۴۶ - مسافرت ۱۵ روزه به تهران، اقامت در منزل «سهند»، دیدار با «ه. ا. سایه»، «فریدون مشیری»، «نادر نادرپور» و...، تجلیل از او توسط چند محفل فرهنگی.
- ۱۳۴۸ - اعطای درجه «استاد افتخاری» به او از طرف دانشگاه تبریز و تجلیل از وی در سالن «شیر و خورشید» تبریز.
- ۱۳۴۸ - نقل مکان به خانه جدید (کوی مقصودیه).
- خرداد ۱۳۴۹ - چاپ جلد دوم دیوان با عنوان «کلیات دیوان شهریار، جلد دوم» در تبریز.
- خرداد ۱۳۴۹ - سفر به ارومیه به دعوت مردم و دانشکده ادبیات آن شهر.

۱۳۵۰ - سفر به تهران و اقامت در منزل «سهند»، شرکت در نمایشگاه فرش، تجلیل از او در چند محفل فرهنگی.

۶ آذر ۱۳۵۰ - دیدار با «رستم علی اوف» (ایران‌شناس شوروی) در منزل «سهند».

۲۷ آذر ۱۳۵۰ - تجلیل از او در انجمن روابط فرهنگی ایران و ترکیه.

دی ۱۳۵۰ - بازگشت به تبریز.

۱۳۵۰ - ترجمه اشعاری از او به زبان فرانسه.

۱۳۵۰ - دعوت به مسجد سلیمان، عدم سفر به علت ضعف مزاج.

۱۳۵۱ - انتشار کتاب «آذری تورکجه سی» (ترکی آذری) تألیف «پروفسور محرم ارگین» در

ترکیه (در این کتاب منظومه «حیدربابایه سلام» به عنوان معتبرترین سند زبان ترکی آذری نقل و مورد ارزیابی قرار گرفته است).

۱۳۵۱ - دیدار با «رسول حمزه اتوف» شاعر داغستانی در تبریز.

مرداد ۱۳۵۱ - سخنرانی در «سمینار دبیران زبان و ادبیات کشور» در تبریز.

آبان ۱۳۵۱ - تشکیل «دومین کنگره سراسری شعر ایران» در تبریز به ریاست او، این کنگره از

طرف شاعران نوپرداز تحریم و جنجال بزرگی در اطراف آن بر پا می‌شود.

دی ۱۳۵۲ - مهاجرت به تهران و اقامت در «امیر آباد».

بهمن ۱۳۵۳ - فوت همسر (عزیزه خانم)، مدفون در قم.

تابستان ۱۳۵۶ - بازگشت به تبریز و انزوا

تابستان ۱۳۵۷ - انتشار کتاب «سیر بدآموزی در دیوان شهریار» تألیف «مهدی اکبری حامد»

در تبریز.

۱۳۵۷ - همصدائی با انقلاب اسلامی.

۱۳۶۱ - چاپ اشعار ترکی با عنوان «شهریارین آذربایجان دیلینده اثرلری» «به کوشش یحیی

شیدا» در تبریز.

۲۹ تا ۳۱ فروردین ۱۳۶۳ - برپائی «کنگره بزرگداشت استاد سید محمد حسین شهریار» به

مناسبت «هشتادمین سالگرد تولد او» در «تالار وحدت» دانشگاه تبریز.

۱۳۶۳ - چاپ مجموعه شعری با نام «نغمه‌های خون» همزمان با کنگره بزرگداشت.

۱۳۶۵ - سفر یک ماهه به «اسکو» به خاطر بمبارانهای تبریز.

۱۶ خرداد ۱۳۶۶ - دیدار با «ه.ا. سایه» و «دکتر محمدرضا شفیعی کدکنی» (م. سرشک) در

تبریز.

۲۹ تیر ۱۳۶۶ - دیدار با «آیت‌الله خامنه‌ای» (رئیس جمهور وقت) در رأس جمعی از

۱۹ آذر ۱۳۶۶ - آغاز بیماری، بستری شدن در بیمارستان «امام خمینی» تبریز به مدت چهار

ماه.

۹ مرداد ۱۳۶۷ - شدت بیماری، انتقال به بیمارستان «مهر» تهران.

مرداد ۱۳۶۷ - دیدار با «مهدی اخوان ثالث» در بیمارستان «مهر».

مرداد ۱۳۶۷ - دیدار با «مفتون امینی» در بیمارستان «مهر».

مرداد ۱۳۶۷ - دیدار با «فریدون مشیری» در بیمارستان «مهر».

مرداد ۱۳۶۷ - دیدار با «سیمین بهبهانی» در بیمارستان «مهر».

مرداد ۱۳۶۷ - عیادت «آیت‌الله خامنه‌ای» (رئیس جمهور وقت) از او در بیمارستان «مهر».

شهریور ۱۳۶۷ - شرکت در یک محفل خصوصی با حضور «اخوان ثالث»، «سیمین

بهبهانی»، «دکتر حمید مصدق».

شهریور ۱۳۶۷ - دیدار با «لطف‌الله زاهدی» (قدیمیترین دوستش) در بیمارستان «مهر».

شهریور ۱۳۶۷ - دیدار با «مهدی اخوان ثالث» و «دکتر شفیعی کدکنی» در بیمارستان «مهر».

۲۷ شهریور ۱۳۶۷ - فوت، ساعت ۶/۴۵ دقیقه بامداد در بیمارستان «مهر» تهران، طبقه

پنجم، اتاق ۵۱۳.

۲۸ شهریور ۱۳۶۷ - تشییع از بیمارستان «مهر» تا فرودگاه «مهرآباد» و انتقال پیکر به تبریز با

هوایما.

۲۹ شهریور ۱۳۶۷ - پیش از ظهر، دفن در «مقبره الشعراء»ی تبریز با تشییع بیش از ۴۰ هزار

نفر، اعلام عزای عمومی در سراسر آذربایجان.

این سالشمار براساس اطلاعات به دست آمده از پرونده‌های اداری، نامه‌ها، گفتگوها، و

دفترهای یادداشت خود شه‌ریار و مطالب نقل شده در کتاب حاضر تهیه گردیده است.

استاد هوشنگ ابته‌اج (ه. ا. سایه) نیز از سر لطف آن را پیش از چاپ از نظر گذرانده و تاریخ

دقیق‌تر بعضی از وقایع را متذکر شده‌اند. هر کجا هست خدایا به سلامت دارش.

(نقل از کتاب «به همین سادگی و زیبایی» (یادنامه شه‌ریاری به اهتمام جمشید علیزاده، چاپ اول ۱۳۷۴،

نشر مرکز، تهران)

با عبدالله دوامی (ایستاده سمت راست) - ابوالحسن صبا و...
تبریز، تیر ماه ۱۳۳۴ (عکس از استاد مرتضی نخجوانی)

با دکتر شفیعی کدکنی (سمت راست) و ا.ا. سایه تبریز، شهریور ۱۳۶۶
(عکس از سرروش خیری)

